

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Оповідь про те, як до старого рибалки навідався лицар

Дуже давно це було. Відтоді, як сталася ця історія, минуло, можна сказати, багато сотень років. Отож давно-давно жив собі хороший старий чоловік, рибалка. Одного гожого вечора сидів він перед дверима своєї хатини та й лагодив сіть. Варто, проте, зазначити, що місцина, де мешкав той старий рибалка, була дуже красивою. Оселю було збудовано на гарному, щедро зарослому різними травами берегові великого озера. Точніше, хатину рибалки було зведено на косі, котра далеченько виступала в озеро. Якщо постояти та помилуватися тією місциною, то видається, що ця частина берега вип'ялася від решти, бо дуже вподобала собі кришталево чисту, чарівну небесну синяву плеса, а воно, своєю чергою, відповідає взаємністю та, розкинувши прозорі руки, ніжно обнімає, м'яко плещучи до берегів, високі трави, пишні квіти у них та усе намагається сховатися у затишну тінь гіллястих дерев. Суша та вода ніби одночасно навідувались одне до одного у гості. Були бажаним гостем та гостинним господарем водночас. Саме тому на березі озера було так красиво.

А от люди фактично не навідувались до цієї краси, рідко хто сюди приходив. За винятком, звісно, рибалки та його домочадців. Причина відлюдності полягала у тому, що відразу за косою в озері починалася

густа й дика пуца. Більшість людей оминали її десятою дорогою, бо тут завжди стояла пільма, не було жодної дороги, навіть натяку на неї, а ще тут запросто можна було носом до носа зустрітися з дивовижною почварою чи вгледіти якусь мару. Старий рибалка, проте, зовсім не боявся ходити тим лісом до великого міста, котре розкинулося майже відразу за ним. Проживання побіля озера давало добру нагоду займатися риболовлю. Улови були непогані, риба чудова, отож він носив її до міста на продаж. Побожний рибалка спокійно та без боязні безліч разів ішов через пуцу. Цілком можливо, що робив він це так спокійно й просто, бо, йдучи хащами, не відступався від благочестивих думок, а ще на весь голос та зі щирого серця виводив усю дорогу один псалом за іншим.

Того вечора рибалка, нічого не підозрюючи, спокійно сидів собі коло сіток, аж раптом з лісової пільми почувся хрускіт хмизу, ніби під копитами коня, та явно, що з вершником. Це викликало у старого острах, котрий і пояснити важко, а звук усе наближався, тобто вершник правив на узлісся, до будинку рибалки на березі. Острах наростав, бо перед очима старому нараз постали його моторошні сні про страхітливі таємниці темного лісу, котрі він бачив деякими ночами у сильну непогоду. Рибалці здавалося, що зараз здійсниться той сон, у якому з пуці на узлісся видирається велетенський, довжелезний, білий, як молоко, чолов'яга, котрий раз у раз дивно киває головою. А коли старий відірвав очі від сітки та глянув у бік лісу, йому видалося, що через мереживо гілля та листя він справді бачить білу людину, яка киває головою та наближається до нього з пуці. Рибалка, проте, швидко опанував себе, бо хоч скільки він ходив тим чужим темним лісом, ніколи й нічого з ним не траплялося, а на косі, коло дому та ще й віддалік од пуці навряд чи злий лісний дух зможе заподіяти йому щось погане.

Отож старий щиро, від усього серця помолився Богові, голосно напам'ять процитувавши рядки з Біблії, від чого відразу поспокійнішав і навіть відчув мужність. А вже за мить йому стало смішно з власного боягузтва, бо білий чоловік насправді виявився давно знайомим струм-

ком, котрий тік неподалік від хати, біло пінився, вибігаючи з пущі, та впадав у озеро.

А от на узлісся й дійсно ступив той, хто спричиняв шум, страхаючи старого. Ним, проте, виявилася не страхітлива біла почвара, а був це розкішно одягнений молодий лицар на коні. У тіні від дерев вершник спрямував гривастого до хатини. Тепер, уже не віддалік, старий почав розрізняти довгий карміновий* плащ, котрий лицар накинув поверх розшитого золотом бузкового камзола. На голові у вершника красувався золотистий берет з червоними та фіолетовими пір'їнами, що розвівалися на вітрі, а на боці подзеленькував у піхвах та виблискував на сонці надзвичайно красиво й багато оздоблений золотом і коштовностями вузький меч. Білий огир, яким правив вершник, будовою вирізнявся від решти бойових коней, якими їздили у ті часи лицарі. Жеребець був стрункої статури і довгоногий. Він так легко, немов злітаючи, ступав зеленню луку, що, здавалося, не залишав під копитами навіть мілких чорних заглибин у різноцвітті трав.

У старого все ще залишалися якісь нечіткі побоювання, хоча було цілком зрозуміло, що від благородного вершника недоречно очікувати чогось лихого. Рибалка зняв, як належить у таких випадках, капелюха, схилив голову, вітаючи гостя, та спокійно залишився коло розкиданих на подвір'ї сіток. Заїхавши на дворище, вершник зупинив коня та спитав у хазяїна, чи можна переночувати у господі та й коневі також притулок у стайні знайти. «Щодо вашого коня, шановний пане, — відповів рибалка, — то кращої стайні для нього, як он цей затінений луг, годі й шукати. Та й паші також кращої нема, ніж травиця, що росте на тому лузі. Стосовно ж вас, то знайдемо у моїй, правда, маленькій хатині постіль, а от вечеряти, то вже вибачайте, будете пісним, як і ми. Кращого не маємо, одначе з радістю ділимося тим, що є».

Лицар залишився задоволений умовами. Він спішився, разом зі старим вони розсідлали та розгнуздали коня, після чого господар пустив скакуна на квітучий луг пастися та звернувся до рибалки: «Мені, шановний, нема з чого вибирати. Навіть якщо б ви й не так гостинно та

* Яскраво-червоний.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

доброзичливо мене зустріли та спробували б навіть спровадити, подітися все одно не маю куди. Перед нами — широке озеро, а повертатися та їхати назад цим химерним лісом, коли он уже смеркати починає, нехай Бог милує!» «От і гаразд, давайте не будемо багато про це говорити», — відповів йому старий рибалка та й повів гостя до хати.

Усередині хатини, коло відкритої плити, в якій ледь-ледь жеврів вогонь, котрий убого та червоняво розганяв сутінки у чепурненько прибраній кімнаті, сиділа у великому кріслі дружина рибалки. Коли зайшов знатний гість, стара піднялася з місця, дружньо вітаючи його, після чого, проте, відразу ж знову сіла, не пропонуючи для чужинця свого почесного місця коло вогню. На що рибалка, всміхаючись, зауважив: «Ви вже даруйте, паничу, що вона не віддає вам найзручнішого крісла у домі. У бідних людей завжди так: найкраще місце — для старих». «Та нехай тобі добро буде, чоловіче, — спокійно усміхнувшись, відреагувала жінка на слова рибалки, — чим ти собі там думаєш? Наш гість, без сумніву, правдивий християнин, а якщо так, то чи може він, та ще й молодого віку, старших людей з їхнього насидженого місця зганяти?» Відтак стара звернулася до лицаря: «Сідайте, паничу, у нас в хаті он там є ще одне й цілком пристойне крісло. Ви тільки вважайте, сідайте у нього обережненько і не дуже хилитайтеся, бо у крісла одна ніжка не дуже на місці». Лицар обачливо присунув до вогню крісло й задоволено всівся у нього. Дивна річ, але навіть коло того малого вогню і в старому хиткому кріслі він відчув себе вдома. Ніби звідкись здалека повернувся до домашнього вогнища.

Гість та господарі загомоніли собі стиха та по-дружньому, як старі приятелі. Так спроможні говорити поміж собою тільки воістину добрі люди. На початках лицар випитував у старого все про загадковий ліс. Той, проте, не дуже волів розмовляти на сей темат, щонайменше, пояснював рибалка, така балачка аж ніяк не доречна в ту пору, коли вже смерклося і, фактично, ніч надворі. Зате про господарство коло води та усіякі інші речі старий і старенька говорили жваво й залюбки, а ще з великим інтересом слухали оповіді лицаря про його подорожі, про родовий замок коло витоків Дунаю та про те, що звати лицаря Любо-

ликий з Очертграда. Під час цієї бесіди лицареві не раз чулося плюскотіння коло низенького віконечка хатки, так ніби хто у шибку водою хлюпав. Щоразу, коли таке відбувалося, старий усміхався, хмурих лоба, але терпів, проте коли у вікно хлюпнули настільки сильно, що через шпарини погано підігнаної рами аж у хату потекло, він роздратовано встав і погрозив прямо у вікно, вочевидь тому, хто пустував надворі: «Ундино, ану облиш ті дитячі забавки. У нас, між іншим, сьогодні гості, чужий пан у хаті!» Умить усе затихло, залишилося тільки ледь чутне пустотливе хихотіння. Рибалка взявся пояснювати гостеві: «Не тримайте на неї зла, вельмишановний пане, та будьте милостиві, коли ще щось подібне захоче утнути. Це така у нас донечка-приймачка, Ундиною звати. І хоч їй має вже скоро вісімнадцятий рік піти, а вона все ніяк не хоче подорослішати, грається та пустує, наче мала дитина. Але, як уже вам казав, хоча й пустує, проте не прикра, добра душею, повірте, правду кажу». «Ага, легко тобі казати, — енергійно та незадоволено закивала головою стара. — Коли прийдеш з риболовлі чи повернешся після довгої подорожі, не бачивши донечки довго, то й видаються тобі всі її пустощі чимось цілком прийнятним. А от цілий день Божий з нею на шії всидіти — слова доладного не дочекаєшся, так само, як помочі в господарці. А не маленька вже! Як то тільки всі ці її коники витерпіти, та глядіти, щоби часом чим поганим усе не закінчилося. Та що там казати, тут і ангельського терпіння не вистачить!»

«Ото розпалася, не спинити, — заусміхався старий, — он так, як у тебе Ундина, так само й у мене озеро. Візьме, розійдеться та й порве сіті чи гаті прорве. То й що, все одно душа у мене до нього лежить. А ти ж бо так само: незважаючи на цей тягар та муки, таки любиш миле дитятко, хіба ні?» «Ну невже можна на неї по-справжньому злитися», — прихильно заусміхалася й собі стара.

Та ось двері, гримнувши, розчахнулися, й у кімнатку, сміючись, шаснула світлокоса красуня. Вона стала перед старим і зацікавлено спитала: «Татку, ви ж мене тільки дурите, де ж той ваш гість?» Відтак, зауваживши красивого хлопця, здивовано завмерла. Проте й у Люболикого захоплення також не бракувало: він з подивом розглядав врод-

РОЗДІА ПЕРШИЙ

ливицю, намагаючись якнайкраще закарбувати у пам'яті прекрасні її риси і статуру, з наміром затримати цю недовгу хвилю, поки дівчина занімала від здивування. Наслухавшись оповідей старої, він вважав, що тільки-но здивування юнки мине, злине і ця чарівна мить: красуня або відвернеться та й забуде про гостя, або утне якусь ще більшу дурницю, як перед тим за вікном. Сталося, проте, зовсім не так, як гадалося. Дівчина ще якийсь час розглядала гостя, після чого, ступивши кілька кроків, сміливо підійшла до нього. Після цього білявка довірливо опустилася перед юнаком на коліна і, граючись золотим медальйоном, що на дорогому ланцюжкові звисав їй на груди, пустотливо звернулася: «Ой красеню, ладний та привітний гостю, яким вітром тебе, зрештою, занесло до нашої убогої хатини? Довго, роками, мабуть, блукав ти світами, поки нараз до нас не завітав? Ти прийшов із дикого лісу, гарний друже?»

Сварлива стара, проте, не дала лицареві змоги відповісти на запитання. Вона зігнала дівчину з підлоги, вимагаючи поводитися перед гостем як годиться та братися до роботи. Ундина, однак, навіть не захотіла щось їй відповідати. Вона звідкілясь витягла маленький ослінчик, поставила його коло крісла Люболикого і, примостившись тут з пряжею, привітно мовила: «Ось де я працюватиму». Старий зробив те, що завжди чинять батьки, у котрих діти балувані: вдав, що нічого не сталося, і, не звертаючи уваги на поведінку Ундини, завів розмову про щось інше. Проте каверзниця не дала йому договорити. Втрутившись у оповідь старого, сказала: «Я спитала у нашого гождого гостя, звідкіля він, а відповіді так і не почула». «Я, вродливице писана, з лісу вийшов і до вас зайшов». «Ну, то мусиш, — з легкістю продовжила розмову дівчина, — розказати, як наслідився лісом ходити, бо люди, зазвичай, бояться пущі. Які пригоди з тобою там сталися, бо як у такому лісі та й без пригод».

Люболикого вкольтнув страх, коли згадав про свою подорож хащами, мимоволі навіть глянув у вікно, бо видалося, що за склом шкiриться до нього одна з тих моторошних почвар, котрих бачив, лісом їдучи. Проте за шибками нікого не було, лише, підступивши впритул до скла, лежала

УНДИНА

глибокою смоляно-чорною п'тьмою темна ніч. Хлопець опанував себе і зібрався, було, почати оповідати свою історію пригод, проте старий обірвав його на пів слові: «Пане лицарю, не зараз, не той час для таких оповідей». Ундина рвучко зірвалась із ослінчика, підійшла до рибалки і, впершись гарненькими білими руками в боки, гнівно вигукнула: «Не даєш, батьку, йому оповісти, не можна, кажеш. Але має розповісти, бо я хочу почути його розповідь, має розповісти — і все. Хочу, хочу послухати!» Вона для переконливості аж кілька разів стрункою ніжкою щосили тупнула. І знову Люболикій не міг відірвати погляду, насолоджуючись з вигляду розсердженої дівчини. Настільки вона була кумедна і, водночас, граційно-приваблива у злості. Не менш гожа, коли залишалася милою та привітною.

Проте у старого непослух норавливиці викликав дещо інші емоції. Більше стримуватися він уже не зміг і спалахнув, немов сірка. Накинувся зі сваркою на мавку, лаючи її за непослух та неналежну поведінку щодо чужинця. Стара добра жінка прийняла сторону чоловіка і тепер зі всім погоджувалася. Ундина хвилю послухала їх, а потім кинула: «Якщо вам обом сварка до вподоби і мене слухати не хочете — то й залишайтеся тут та спіть собі самі у вашій задимленій хатинці». Красуня стрілою метнулася через двері надвір та розчинилась у п'тьмі ночі.

